СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 113. Джерзі Сіти, Н. Дж., вівторок, 17-го травня 1938. | No. 113. Jersey City, N. J., Tuesday, May 17, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

ОСУДЖУЮТЬ РОЗЛАМ У РОБІТНИЧИХ РЯДАХ

АТЛЯНТИК СИТІ. — На конвенції юнії кравецьких робітників президент цеї юнії, Гилмен, висказав жаль, що серед організованого американського робітництва повстав розлам на дві поборюючі себе взаємно групи: на Американську Федерацію Праці і Комітет Промислової Організації. Гилмен говорив, що хоч останні спроби довести між тими двома групами до порозуміння не вдались, то переговори продовжуються далі і є добра надія, що таки до порозуміння дійде. А дійде тому, що цього бажає собі рядове робітництво. Делегати одобрили цю заяву Гилмена.

БОРОТЬБА ЗА ПРАВО ОРГАНІЗУВАТИСЯ В ЮНІЇ.

ЛОНДОН (Кентокі). — Тут розпочалась дуже важна судова розправа, яка має рішити справу організування робітників в окремі юнії. В тих околицях є вуглеві копальні. Робітники тих копалень, на основі закону Вагнера, хочуть організуватися в свої робітничі юнії, а власники копалень, маючи за собою місцевого шерифа, в жорстокий спосіб перешкаджають робітникам організуватись. У багатьох випадках вони примінювали до робітників терор, як побиття, підпал, а навіть душогубство. До зізнань зголосилися 150 робітників. Спеціяльна поліція мусіла туди поїхати щоб охоронити тих свідків перед терором місцевих босів.

РАБІНА ПЛЬОТКІНА САМІ ЖИДИ НЕ ХОЧУТЬ.

ДЖЕРЗІ СИТІ. — Кілька днів тому рабін Пльоткін зізнавав у суді в обороні одного противника посадника Гейга. Другого дня він дістав повідомлення з „Джуіш Комюніті Сентер", щоб забирався зо своєї конгрегації. Рабін Пльоткін зараз пояснив це в той спосіб, що це пімста Гейга. Але тепер один з директорів „Джуіш Комюніті Сентер", адвокат Ліберман, подав прилюдну заяву, що Пльоткіна усунено за те, що він ширив комуністичну пропаганду.

ПОСАДНИК ЛЯ ҐВАРДІЯ ПОРІВНЮЄ СЕБЕ ДО ХРИСТА.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія на однім бенкеті виголосив промову і в ній сказав, що хоч багато людей називає його „радикалом", то проте все те, що він робить, він опирає на „Отченаші", в якому проситься Бога, щоб дав нам наш щоденний хліб. Він хотів би, щоб усі люди мали той щоденний хліб, що його просять у Бога. Також наука Христа вчить, щоб ми були милосерні і справедливі супроти вбогих і ділилися з ними своїм майном.

ЕКОНОМІЧНА КРІЗА В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО СИТІ. — Внаслідок конфіскати англійських і американських нафтових компаній, а з черги й бойкоту мексиканської нафти, в Мексику вибухла гостра економічна кріза. Багато підприємств перестають працювати. Інші обтинають робітничі заплати, що з черги викликує робітничі страйки. Мексико всю злість хоче повернути проти Англії, потішаючися тим, що Америка поможе Мексику вийти з цеї крізи. Та Мексико сконфіскувало також американські компанії. Тому офіційні американські круги заперечують, начебто то Америка поможе Мексику. Навпаки, можна сподіватися, що Америка буде на спілку з Англією переводити бойкот мексиканської нафти, щоб у той спосіб змусити мексиканський уряд або до повороту сконфіскованих компаній, або до повної заплати за них.

ПОВІТРЯНІ МАНЕВРИ НАД ЛОНҐ АЙЛЕНДОМ.

МІЧЕЛ ФІЛД (Лонґ Айленд, Н. Й.). — Над Лонґ Айлендом відбуваються повітряні маневри, які мають привчити військових летунів до оборони цеї частини Америки перед ворожим нападом, а також привчити населення, як поводитись у випадку ворожого нападу. Повіти Насо і Софолк одного вечора мусіли на знак гудка з пожарної стації погасити всі світла і сидіти тихо, мов миші в норі.

ХОТІЛИБ МАТИ ВСІ СВЯТА В ПОНЕДІЛОК.

НЮАРК. — Нюарські патріотичні і релігійні товариства задумують влаштовувати загальні протести проти того, щоб усі свята, релігійні і національні, переносити все на найближчий понеділок, даючи людям у той спосіб нагоду мати дводенні вакації. А такий закон, що рішав про те, перейшов уже в стейтовій леґіслятурі. Противники того закону говорять, що тим стейт Ню Джерзі поше себе в дурні. Бо як це буде виглядати, коли „Форт оф Джулай" ціла Америка буде святкувати четвертого липня, а Ню Джерзі в якийсь інший день? Те саме може статися з Різдвом Христовим.

НОВИЙ СІДАЙ-СТРАЙК.

У ріжних містах стейту Огайо дається відчувати недостача фондів на допомогу безробітним. Недавно в столиці стейту відбулися збори посадників кільканацятьох найбільших міст, на котрих обговорювано потребу нового закону про допомогу. Тимчасом тисячі людей, що вижидали допомоги в допомогових бюрах, у деяких випадках засіли в цих бюрах і відмовилися йти додому, поки не дістануть допомоги. На образку такий „сідай-страйк" в одному бюрі в Клівленді.

ТВЕРДА ВЛАДА ГЕЙГА.

Як тільки рабін Бенджемін Пльоткін зложив свої зізнання в суді в обороні Джана Лонга, противника посадника Джерзі Сити, Гейга, його конгрегація, що містилася в „Комюніті Сентер Билдинг", дістала приказ з того будинку забиратися. Той будинок є власністю міста і ним завідують люди, що є явними прихильниками Гейга. В приказі говориться, що конгрегація винна „Комюніті Сентер Билдинг" багато грошей.

ПІШОВ ПО ВИНО...

В Парижі трапився несамовитий випадок. Якесь товариство бавилося безжурно в ресторані. Коли нестало вина, власник післав до пивниці хлопця. Хлопець вернувся з пляшками, та ні словечком не згадував про те, що через ноги перебіг йому щур. Хоч щур навіть не вкусив його, проте хлопчина помер до кількох днів на грудну чуму.

ЗАКИДАЮТЬ СІТІ.

Начальна Рада „Севу" (сільська проурядова організація польської молоді) у Варшаві устійнила напрямні співпраці польсько-української молоді в східній Галичині.

УЧНІ ОБІКРАЛИ КАТИХЕТА.

В містечку Ломшин коло Пинська (Полісся) в школі підчас лекції релігії, що її вів ксьондза Казимєж Богуш для латинників, зійшов він з катедри й сів між учнями. В ту мить витягнули йому два 13-літні учні папіросницю та 7 зл. у хусточці. Винуватих віддають до дому поправи.

КОМУНІСТИЧНИЙ АҐІТАТОР У РОЛІ ЕЗУІТА.

В костелі в Мисленіцах трапилася така подія: Підчас богослуження в костелі комуністичний аґітатор, перебраний за братчика езуіта, став викрикувати проти духовенства і релігійних практик підчас проповіди ксьондза езуіта. Цього комуністичного аґітатора арештували і знайшли при ньому револьвер.

НОВА ФІЛЯ ТЕРОРУ В ГАЛИЧИНІ.

З наказу Варшави поведено нову нагінку на все українське життя. Переведено ревізії в Союзі Українок і в Мілени Рудницької та Олени Шепарович, з яких перша є предсідницею, а друга заступницею предсідниці С. У. Заказано видавати „Жінку" й „Українку", органи Союзу. Опечатано головну канцелярію С. У. Переслідують кружки С. У. Карають українську пресу за передрук статтей з польських газет. Телеграма з Варшави подає, що все те діється тому, що українці зажадали автономії.

ПОДАТКОВІ ДИВОГЛЯДИ.

Коли в теперішню пору деяким провінціям Канади тяжко звести кінці докупи і вони шукають нових податків, щоби покрити свої зобовязання, то перша рада, яку підсувають усякі демагоги, є, щоб накладати більші податки на „багачів", бо, мовляв, тільки вони мають звідки платити. Така розвязка людям, очевидно подобається, тимбільше, як люди мають переконання, що багачі не є належито оподатковані. Чи так воно дійсно є, можна переконатися з отсього приміру з Саскачевану. Доходовий податок у Саскачевані є уложений у такий спосіб, що якби там був хто, що має 500 тисяч долярів доходу, то мав би заплатити для домінії і провінції $493,656.96 у виді податку, а собі лишити $6,343. Якби мав $750,000, то для провінції і домінії мав би віддати все і собі не лишити нічого. А якби мав 1 міліон долярів доходу, то не тільки що держава забралаб від нього все, але він ще й лишився би винним $102,672.75. Ясна річ, що як би й знайшовся який багач, що бачив би можливість зробити гроші в Саскачевані, то минає його здалека, щоб не тратити там даремно свого часу та ще й на неприємності наразитися.

СКІЛЬКИ ВАРТУЄ КАНАДА.

Ціла Канада, разом з усіми своїми землями, лісами, містами, фабриками, тощо, вартує коло 26 міліярдів долярів. На кожного канадійця припадає по понад $2,400. Найбільшу вартість представляє міський маєток. Канадійські міста оцінено на близько 7 міліярдів долярів. Землю під управою разом з господарськими будинками та господарськими машинами оцінено на понад 5 і пів міліярда долярів. Залізниці вартують понад 3 міліярди і 365 міліонів долярів. Ліси оцінено на понад 2 міліярди. Електричні стації та електричні сполуки вартують понад 1 міліярд 309 міліонів долярів. Фабрики вартують коло 950 міліонів долярів. Умеблювання хат, убрання, тощо, оцінено на коло 914 міліонів долярів. Копальні вартують понад 800 міліонів долярів. А решту канадійського маєтку представляють: дороги, торговельні заведення, пристані, авта, тощо.

СІЯМСЬКІ БЛИЗНЯТА НА БУКОВИНІ.

На Буковині одна селянка привела на світ сіямські близнята. Діти зрослі з собою грудьми. Жити разом можуть, але розділити їх — на думку лікарів — небезпечно.

РІЧКИ ЗГОРІЛИ.

В домі Василя Пиха в Річках, повіт Рава Руська, на поді вибухла пожежа, що скоро внаслідок вітру перекинулася на сусідні будинки. Згоріло 11 домів разом з господарськими забудуваннями. Втрата є 25,000 зл.

ДО ЧОГО ДОХОДИТЬ!

Греко-католицьким військовим капеляном у Перемишлі є о. Ваврик, який уже відомий з того, що до вояків грекокатоликів виголошує від якогось часу проповіди по польськи. Тепер о. Ваврик зробив новий крок наперед та вбираєтся вже в кожуху і стулу замісь епітрахилю й наших риз і так відбирає присягу від новобранців.

ЧИ НЕ РАВА РУСЬКА І ЧИ НЕ УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ?

НЕВИРАЗНА ТЕЛЕҐРАМА АМЕРИКАНСЬКОЇ АҐЕНЦІЇ.

РАВА (Польща). — Асошіейтед Прес подає, що внаслідок спору між селянами і постановою перемінити громадське пасовисько, що є власністю громади, на лісову площу прийшло до крівавої сутички. Вбито двох селян і 10 ранено. Пасовисько було єдиним місцем, на якім селяни могли пасти худобу.

ДАЛІ НАСТУПАЮТЬ НА УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИКІВ.

ЛЬВІВ. — Львівське старостро припинило письмом з 28. квітня б. р. діяльність товариства українських робітників „Сила" у Львові та опечатало його льокаль. Між іншим польська влада закидає товариству, що воно вело акцію допомоги безробітним, що виходить поза межі статуту.

БИЛИСЬ ОБИДВІ СТОРОНИ, АЛЕ ТІЛЬКИ ОДНУ ЗАСУДИЛИ.

ЛЬВІВ. — Польський прокуратор твердив, що бійку підчас свята „Просвіти" в Милятичах коло Львова зчинили українські хлопці. Поляк Мечислав Палівода зізнав як свідок, що хлопці-поляки з Милятич гонили за хлопцями-українцями з Журавки і Вовкова, що прибули до Милятич на свято „Просвіти". Отже билися з собою українці і поляки. Та суд, не зважаючи на те, що це поляки хотіли розбити свято „Просвіти", таки засудив на вязничні кари від 6 до 10 місяців головно самих українських хлопців.

КАРАЮТЬ ЗА КОЖНУ БУКВУ, ЩО ЗБЛИЖУЄ ДО УКРАЇНЦІВ.

ЛЬВІВ. — Українська преса раз-у-раз доносить про кари, які накладає польська влада на українських священиків за те, що вони намагаються вписувати в метрики імена і назвища українців в такий спосіб, щоб вони звучали як справжні українські назви. Польська влада, покористуючись давньою плутаниною, яка на тім полі існувала, змушує українських священиків писати українські імена, так, щоби були подібні до польських.

ЗНОВ ОБДЕРУТЬ УКРАЇНУ.

МОСКВА. — Американський кореспондент заповідає, що цього року є гарна погода в Україні та що там надіються небувалого врожаю. Уже тепер совєтська влада має це на увазі й радіє, що матиме що вивозити в чужі краї. Тому пороблено заходи, щоб жнива вдалися та щоби були вибудовані завчасу нові збіжеві елевейтори. Рівночасно совєтська влада пригадала, які то гострі кари будуть пристосовані до тих, що не зберуть збіжжя.

ОГЛЯНЕ УКРАЇНУ, ЗАКИ ВІДІДЕ.

МОСКВА. — Совети покидає дотеперішній американський амбасадор Джозеф Е. Дейвис. Заки відіде до Злучених Держав, обіде ще ті території, які видають найбільше збіжжя. Ця інформаційна подорож триватиме три тижні. Зокрема хоче амбасадор приглянутись до хліборобства України, а особливо до хліборобських колективів. Амбасадор є вже в Одесі.

ВІДВІДУЮТЬ ПОЛЬЩУ.

ТОРУНЬ (Польща). — Прибула до Польщі делеґація американських поляків. На чолі її є Антоні Русин, предсідник американсько-польського асекураційного товариства „Зєдночене Польсько-Народове". Делеґація приймав поморський воєвода Рачкевич, який є головою польської орґанізації „Світовий Союз Поляків", що обєднує всіх поляків, котрі живуть поза границями Польщі. Делеґація вручила Рачкевичеві почесну відзнаку за його працю для добра Польщі, зокрема для поляків поза границями їх краю.

ВІДПОВІВ НА ЧОЛОБИТНЮ.

ВАРШАВА. — Польському міністрові справ заграничних, Бекові, представився представник нової сіоністичної організації. Бек відповів, що буде старатись допомогти жидам виемігрувати з Европи.

ХОЧУТЬ ЗРОБИТИ ЖУЛКЕВСКОГО СВЯТИМ.

ВАРШАВА. — Львівський архиєпископ Твардовскі дав згоду, щоб розпочалися заходи в справі визнання святим польського коронного гетьмана Жулкевского, якого кості спочивають у Жовкві.

ПОЛЬСЬКА „ГРАБІНА".

БЕРЛІН. — Скінчився процес у справі шпигунства польки, графині Вельопольської. Її приловлено в поїзді Париж-Варшава 20. вересня минулого року. Судова розправа була тайна. Засудили її на досмертну тюрму.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИНУВАТА НЕВІСТКА

На бенкеті організації „Американські Патріоти" в одному нюйорському готелі виступив оноді президент „Нюйорської Торговельної Ради", Персі С. Меґнос, з промовою, яку треба вважати такою признакою для деяких суспільних недуг, якою є гарячка в ріжних тілесних недугах.

Говорив він про чотири нібито головні пекучі проблєми Америки, котрими, на його думку, є безробіття, допомога (безробітним), злочин та діяльність не-американських „натискових ґруп". Хоча з розумового боку нема основи з комплексу справ вибирати тих кілька справ як найголовніші та ще розділювати одну справу безробіття самовільно на дві справи (якби безробітним не треба помагати, то вони не булиб суспільним питанням), то всякому вільно по своїй мамі плакати так, як він хоче, й уважати такі справи за найважніші, як йому це видається. Не з тим нам сперечатися, але з тим, що цей визначний чоловік уживає публичної нагоди, щоб вину за повстання цих чотирох, на його думку, найповажніших питань, зложити на... іміґрантів.

Отже й безробіття в Америці не булоб, якби не іміґранти. І не треба би безробітним давати допомоги, якби не іміґранти. І проблєми злочину в Америці не булоб, якби не іміґранти. І не-американської пропаґанди в Америці не булоб, якби не іміґранти. Поправді, можна сказати, якби з Америки викинути всіх, що їх можна назвати іміґрантами, то лишилисяб хіба самі тільки індіяни, а в них не було ні безробіття, ні публичної допомоги безробітним, ні суспільного питання злочину, ні пропаґанди.

Очевидно, що пан Меґнос так широко ріжниці між іміґрантами й тубильцями не бере. Він викреслює лінію так, щоб тільки самий лишився між індіянами, а ті, що по ньому прийшли, між іміґрантами. Він мірить по старому циганському звичаю „точно, як утяв, по самі пироги", а потім усе інше для нього вже проста справа: стільки-то лишайте в Америці, а решту відсилайте, звідки прийшли! Інакше ці нові іміґранти готові стати постійною причепою до Америки, себто такою, якою став пан Меґнос.

Таку суспільну фільософію виголосив цей пан Меґнос на бенкеті й ґазети широко розписалися про ці мудрощі, не згадавши, на жаль, що там пили. Автім, навіть як не пили, то такі маячення, як показує практика, появляються все, як у краю зросте економічна скрута. Тоді „американці" репетують, що чужинці держать американські „джаби" й таке інше. Звичайне гарячкування недужої суспільности, яке показує, що пора суспільним лікарям узятися за лікування недуги, бо через неї може повстати preріжне інше суспільне лихо. Досить біди може справити сама недуга, але скільки біди наробилиб ті люди, котрі замісць щукати лікарської помочі на недугу, сталиб слухати того, що говорить недужий у гарячці!

ПАНЩИНА

(У 90-ліття її скасування).

(2)

Коли по смерті цісаревої Марії Тереси на австрійському престолі засів цісар Йосиф II., він письмом до надворної канцелярії з 23. квітня 1781 р. заповів, що хоче „знести в усій державі підданське невільництво та завести помірковане підданство". Насамперед це мало статися в Чехії та Моравії і хоч пани з того не були вдоволені, вже 1. листопаду 1781 р. появився цісарський патент, що зніс підданське невільництво.

На основі того патенту селяни могли вже женитися без дозволу дідича, лише мали повідомити про те його, а дідич мав безплатно посвідчити це. Селянин без дозволу дідича міг віддавати дітей до ремесла та до шкіл. Селянин міг шукати собі заробітку, де сам хотів, лише дідич мав дати на те йому безплатну відпустку. Дідич не міг брати силою селянських дітей для своєї послуги; лише сироти без батька й матери можуть за заплатою служити в дворі найдовше три роки.

Для Галичини цей **патент** появився **5. квітня 1782 р.** Він постановляв, що панщина не може виносити більше як три дні на тиждень. Розпорядком із 16. червня 1786 р. означено, що селянин може працювати літом найдовше 12 годин, зимою 8 годин. Пан не міг визичувати своїх людей іншому панові. Громадських шарварків, зібраних для направи доріг, мостів і гребель пан не міг ужити до своєї полевої роботи. За службу у дворі мусів платити. Цісар Йосиф відібрав панам судівництво над селянином.

Та на цьому цісар Йосиф не зупинявся і видавав усе нові закони для влекшення селянської долі. **10. лютого 1789 видав цісар Йосиф патент, яким зовсім касовано панщину.** Замісць панщини означено лише податок у грошах.

Тепер уже пани виступили проти цісаря, старалися збунтувати проти того добродійства навіть селян. Дурили селян, що цісарський уряд зруйнує і повикидає їх із ґрунтів, бо буде брати податок у грошах, а пани не дадуть їм ніякого зарібку. Та селяни не слухали панів. Та доля судила інакше — **чотири місяці після видання патенту цісар Йосиф II. помер, а з ним на цілих 50 літ завмерла і поправа селянської долі.**

Йосифів брат і наслідник, Леопольд II., що досі жив у Фльоренції, перед приїздом до Відня сказав оголосити для заспокоєння затривожених шляхтичів, що відкличе Йосифові постанови та приверне назад давні порядки. Шляхта відітхнула. Леопольд II. приказав по всіх краях поскликати шляхотські сойми, щоб вони повибирали делеґатів і прислали їх до Відня для спільної наради. І хоч цісар виразно зажадав, щоб сойми й депутації занялися лише справою Йосифинського ґрунтового податку та зміни панщиняних відносин, то шляхта на тім не стала, а поставила такі домагання, що колиб цісар схотів був їх сповнити, то мусів би історію Австрії завернути назад на сто літ! Цього цісареві було вже забагато. Він зніс лише патент свого брата Йосифа з 10. лютого 1789 і більше нічого. Всі інші панські домагання, м. і. про привернення буків і нагайки цісар кинув до коша. Цісар боявся, що селяни сталиб бунтуватися, головно по більше розвитих краях, як у Чехії та Моравії. Селянство справді починало декуди буритися, панам зробилося страшно і чеський сойм заявив, що сам уложить і піддасть цісареві під розвагу свій власний плян зміни панщини. Та цісар не вірив панам і тайним обіжником наказав у р я д а м, щоб у кожному випадку, **як лише селянин зажадає викупу з панщини, уряд зараз переводив такий викуп навіть проти панської волі.**

Чеська шляхта й далі не думала сповняти своєї обіцянки, себто, щоб чеський сойм предложив свій власний плян викупу панщини, та просила цісаря, щоб уже не рушати тієї дразливої справи. Цісар Леопольд хотів уже сам узятися за цю справу, та він помер передчасно 28. лютого 1792 р. Його наслідник Франц II. (пізніше австрійський цісар Франц I.) не мав у собі навіть стільки поступового духа, що Леопольд. В найвищих віденських урядах і соймах ішли ще шість літ безкорисні балачки про поправу селянської долі, ак вкінці видано **1. вересня 1798 р. патент,** який дозволяв викуп від панщини за згодою дідича й підданого та за потвердженням циркулярного уряду. Це було останнє слово австрійського панщинного законодавства аж до 1846 р.

Відтепер настали тяжкі часи: Австрія втягнулася в довголітні кріваві війни із Францією, потерпіла страшні втрати в людях і грошах і довго ще не могла прийти до себе.

Хоч у Чехії та Моравії завдяки розпорядкам доля селян поліпшилася значно, то **не так було воно в Галичині.** Так напр. у Йосифинських приписах ані словом не було згадано про те, щоби пан мав право карати підданого буками. Лише за Леопольда розпорядком з 31. березня 1790 р. сказано було, що циркулярна влада на випадок опору підданих супроти влади має право карати їх буками. А вже патентами з 2. квітня 1802 і з 3. серпня 1803 дозволено й дідичам бити підданих, одначе при цьому наказано їм, щоб **на виконання кожної тілесної кари жадали дозволу з циркулу та щоби постаралися про свідоцтво від лікаря, що селянин здоров і може видержати присуджену йому кару.** Та панам і не снилося просити дозволу влади або лікарського свідоцтва, коли захотіли бити „хлопа". **Били, скільки хотіли.** Правда, підданий на основі патенту з 1806 року міг поскаржитися в циркулі, коли пан побив його. Та тоді шляхтич покликувався, що в придворному декреті цісаря Йосифа з 20. листопаду 1781 р. нібито було сказано, що за одного бука встановлена грошева кара 1 ринського віденської валюти (40 крейцарів) і в найгіршім разі платив т. зв. „преґравації", себто кару за гноблення підданих, а підданих бив до схочу. Найбільше тих побоїв не доходило до відома уряду. Український селянин привик був уже до панських і економських буків, як до щоденного хліба. Тільки при надзвичайних випадках селянинові вдавалося вносити скаргу та доходити свого права і тоді дідича засуджували на грошеву кару, „переґравацію" і на заплату селянинові за біль. Та і тих надзвичайних випадків мусіло бути дуже багато, коли **до кінця 1829 р. назбиралося самих кар за кривдження селян аж 84,818 ринських, а відплат пошкодованим 122,262 ринські.**

Та ще більшим нещастям ніж згадані буки було заведення в 1821 р. ґрунтового податку. Цей розпорядок відчули і потомки тодішних українських селян. Пани мали подати урядам, який дохід мають із поля. І тоді, користаючи з несвідомости та неписьменности селян, повтягали до табулі багато селянських (рустикальних) ґрунтів як свої (домінікальні), себто панські. Так дісталося дідичам дурничкою багато селянських пасовищ і лісів.

(Кінець буде).

З МІЖНАРОДНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Підписане між Італією та Великою Британією великоднє порозуміння щодо впливів на Середземнім морі та в Африці кладе край дотеперішньому напруженню стану між цими великодержавами. Світ з цікавістю чекає, що буде далі. Очевидно, що слідом за анґлійсько-італійським договором прийде порозуміння італійсько-французьке. Чи буде в це політичне тріо прийнята Німеччина, щоб згідно заграв европейський квартет?

Не треба бути дуже мудрим політиком, щоби бачити, що в намірах Великої Британії та Франції є відлучити Італію від Німеччини навіть ціною значних жертв матеріяльних і моральних (втрата престіжу в Етіопії, втрата ваги Ліґи Націй і т. д.). Не тільки Франція, але також Велика Британія відчуває, що Німеччина від 1933 року своїм тягаром порушила дотеперішню европейську рівновагу. Знаємо, що закордонна політика держав не кермується почуваннями, симпатіями чи „сентиментами": в заграничній політиці все рішає в більшості голий інтерес. Року 1922 Німеччина, щоб ослабити тодішню свою ізоляцію, підписала союзний договір з Совєтською Росією в Рапальо. Чи вразі нової ізоляції, колиб Італія „зрадила" вісь Берлін—Рим, — чи при такій ситуації Німеччина піде на порозуміння з Совєтським Союзом? Здавалось би — річ неймовірна. Чи схоче такого порозуміння Гітлер? Чи піде на згоду з Гітлеровою Німеччиною Сталін? Чи може помиритися фашизм і большевизм у міжнародній політиці, „вода і вогонь", як дехто думає? Історія дає багато прикладів „примирення протилежностей", коли обставини робили союзниками найзаклятіших ворогів.

Український гетьман Богдан Хмельницький 1653 року вів війну з семигородським князем Ракоцієм на Буковині. Через поміч Ракоція полякам загинув у Сучаві старший син Богданів, Тиміш Хмельниченко. А дивіться, що сталося далі? Року 1656 Хмельницький підписав союзний договір з тим самим Ракоцієм проти Польщі і називав семигородського князя своїм приятелем. Відомий приклад, як католицький достойник кардинал Рішліє, міністер французького короля Людвика XIII., всіми засобами піддержував війну протестантів і кальвінів у Німеччині проти католицьких цісарів і князів німецьких. Цю політику диктував державний інтерес Франції, яка хотіла ослабити Німеччину.

Але вернімся до нашого часу. Чемберлейн бажав би ізолювати Німеччину, але не може. Одначасно консервативний уряд Великої Британії не хоче допустити СССР до впливу в европейських справах. За це московська преса гостро нападає на анґлійський уряд. Сталін хоче грати ролю в світовій політиці, а йому з Лондону радять сидіти тихо і „не рипатись". Чи в таких обставинах Сталін не обернеться „обличчям до Гітлера"?

На це питання дає відповідь один з визначних діячів червоної армії, Кривицький, який недавно покинув служити Сталінові і став еміґрантом. Кривицькому доводилося бувати на засіданнях центрального комітету комуністичної партії, з участю Сталіна. Він твердить у своїх споминах, що від самого приходу Гітлера до влади найбільше хоче Сталін порозуміння з Німеччиною. Кривицький пише, що для цеї мети — порозуміння з Гітлером — Сталін готовий іти на дуже великі уступки Німеччині. Сталін, — зазначає Кривицький — певен, що він до згоди з Німеччиною дійде. Тим пояснюється те, що СССР продовжує найтіснішу співпрацю з Німеччиною на господарськім полі. Кривицький думає, що систематичне нищення старих большевиків, яке провадить тепер Сталін, має також заграничнополітичну мету: переконати Гітлера, що „клясичному большевизмові" настав кінець. Кровю і трупами старої ленінської ґвардії мостить собі Сталін шлях до порозуміння з Гітлером.

Відомості, які подає в своїх споминах Кривицький, є такого роду, що їх не можна легковажити. Історія показує, що Росія більше схиляється до Німеччини. Німецький канцлер Бісмарк не радив німцям сваритися з Росією. Що буде, коли Сталін і Гітлер підуть старою стежкою, протоптаною їхніми попередниками?

ЯК ВИДУЖАВ „ХОРИЙ ЧОЛОВІК"

Від часу розгрому під Віднем Туреччина, досі загроза для всієї християнської Европи, ніколи вже не вернулася до своєї давньої могутности та слави. Велитенська держава так виразно зраджувала всякі прикмети старечої немочі, що надане їй дипльоматами прізвище „хорого чоловіка знад Босфору" зовсім не було лише дотепом. Підчас великої війни ріжні дипльомати, як Сазонов, Пікот і Асквіт, перевели оконечну секцію на мертвому, здавалося, тілі Туреччини, яка після перемоги союзників мала безповоротно щезнути з мапи світу.

Та показалося, що дипльоматичні лікарі (як нераз їх медичні товариші) можуть помилятися в діяґнозі. Туреччина не лише не вмерла, а виявила багато життевої здібности, тоді, коли валилися могутніші від неї держави. Німеччина мусіла прийняти версайський диктат, Австро-Угорщину сан-жерменським трактатом покраяли здовж і вширш без спротиву, лише „вмираюча" Туреччина предложеного їй трактату не прийняла, хоч союзники заняли її столицю Царгород, а греки посувалися в глибину Анатолії (Малої Азії). „Сірий Вовк" (прізвище Кемаля Паші) скрився у своїх рідних горах і грізно вишкірив зуби. Турецький вояк, що від 1911. року не кидав зброї, зумів осягнути в Малій Азії такі перемоги, що вороги здумілися. Світ переконався, що „хорий" був лише старий турецький режім, кліка пашів (башів), мушірів, газретлерів і меґафісів, що творила наче ропіючі чиряки на зрештою здоровому тілі.

Зрозумів це також Кемаль Ататюрк (тоді ще звався він Мустафа Кемаль Паша) і метою свого життя поставив собі оздоровити „хорого чоловіка". А що вірив лише у хірурґію, постановив усе, що було зґанґреноване, вирізати, безповоротно випалити, щоби й набудуче зараження не повторилося.

Кемаль Ататюрк рішився зовсім зірвати з минувшиною. 29. жовтня 1923. року султанат після 500-літнього існування перестав існувати, Туреччину проголосили републикою. 2-го березня 1924. року Національні Збори рішилися на ще рішучіший крок, а саме скасували каліфат, дідичний у роді Османів від 1517. року, що признавав володарям Туреччини теоретичну владу над усім ісламським світом. Іслям і держава перестали бути в Туреччині синонімом (однозначні).

Культура отоманської держави не була турецька, лише арабсько-перська. Навіть у мову ввели бодай яких 33 проценти арабських і перських слів, пристосовуючи до них чужі для турецької мови арабські й перські граматичні правила. Письмо було також арабське, теж незгідне з духом турецької мови.

Кемаль Ататюрк не вважає теперішньої арабської культури чинником поступу. Тому постановив зірвати з тією культурною окупацією. На його зазив уся Туреччина відвернулася від Сходу, а звернулася до Заходу, себто відвернулася від минувшини, а звернулася лицем до будуччини. І під проводом „Сірого Вовка" пішла рішучо новим шляхом.

Зникли з вулиць тарбуші та фези, довгу ношу оставили тільки духовникам (яку вони можуть носити лише у святині). Турецькі жінки майже насилу виведено з гарему, введено до шкіл, урядів, редакцій, судів. По школах повводили найновіші західні способи навчання, навіть коедукацію (спільні кляси хлопців і дівчат). Арабську азбуку заступили латинською, засуджуючи так одним помахом пера всю стару турецько-арабсько-перську літературу на забуття, бо доростаюче тепер покоління книжок, писаних або друкованих давнім письмом, не вміє читати.

Гаслом Кемаля набудуче було: „Націоналізація через европеїзацію із забуттям арабізації". Спроба була незвичайно смілива. Такої другої спроби не знає історія світу. Тому то похитували головами ті, що були неприхильні, а також і приятелі. Вказували на приклад із Аманулою (володар Афґаністану, що став вводити европейські реформи, тому мусів утікати в Европу). Та Кемаль це не був Аманула. Його зерно впало на врожайну землю, прийнялося. Новотурецька ростинка запустила коріння та закріплюється з кожним днем.

*

Реформа азбуки принесла подиву гідні успіхи. Один із найнеграмотніших народів у світі (в Отоманському цісарстві 88 проц. населення не вміли ні читати ні писати) тепер є одним із найграмотніших, коли згідно з офіціяльною статистикою в 1935. році лише 15 процентів було неписьменних. Дешева й добра книжка, дбайливо Кемалем підібрана, доходить тепер і до найвідлюдніших сіл в Анатолії, є найліпшим його союзником у боротьбі за кращу будуччину Туреччини. Молодь обох полів після скінчення нових шкіл бореться на всіх ділянках за духове відродження свого народу.

У промисловій ділянці стара Туреччина була зовсім залежна від промислово розвиненої Европи, бо не продукувала майже нічого крім родзинків, тютюну та фіґ. Тому не дивота (коли додамо хабарництво та підкупства), що уряд ніколи не міг повязати кінців.

На великому господарському конґресі в 1923. році у наново відібраному Ізмірі (турецька назва міста Смирни) Кемаль так зясував напрямні господарського відродження Туреччини:

1) Якнайскорший перехід від ручного промислу до великопромислової продукції, 2) Піддержування всякими засобами тих ділянок промислу, які мають сирівці у хліборобській, годівельній і гірничій турецькій продукції, 3) Унезалеження турецького оборонного промислу від закордону, 4) Висота привозу повинна все бути менша від висоти вивозу.

Ті напрямні сьогодні більше або менше здійснені, не зважаючи на світову скруту, якої в 1933. році ніхто не міг передбачити.

Турецький промисл, що має найновіші машини й уладження, опертий на здорових сирівцевих основах, що має великий внутрішній ринок збуту, збереганий високим митом перед закордонною конкуренцією, незалежний від закордону ні в доставі сирівців ні у збуті фабрикатів, розвивається зовсім гарно.

Великі фабрики зброї та муніції, основані в стратеґічно і комунікаційно вигідних місцевостях, починають покривати запотребування турецької армії, визволеної тепер із кайданів мирових трактатів світової війни.

Вивіз уже від 1930. року перевищає постійно привіз, а треба зазначити, що вивіз під впливом скрути скорчився далеко менше ніж привіз.

Залізниць по султанаті одідичила турецька република коло 5,000 миль. Всі без винятку побудували чужинці за чужі гроші для завойовницьких цілей: французькі (смирненська залізниця), німецькі (баґдадська залізниця). Турецький уряд завдяки енерґії премієра Ісмета Інеуну всі ті залізниці викупив і удержавив, добудував 2,500 миль у східній частині краю, більше занедбаній комунікаційно. Тепер будують 1,500 миль залізничих шляхів.

Успіхи в закордонній політиці не менші. Коли султанат не мав приятелів, република, можна сказати, не має ворогів. Навязала приємні взаємини навіть із такими завзятими ворогами як греки та перси. У Дарданельському проливі здобула Туреччина наново свободу узброїтися і тим нікому не наразилась, а перша в історії Анґлії гостина анґлійського короля в Туреччині доказує, як навіть такій потузі як Велика Британія залежить на приязні Тюркіє Гюмгурієті (турецької републики).

Порадив собі.

— Татку, дай мені цента!

— Синку, ти вже такий великий і не стидаєшся жебрати?

— Стидаюся, татку, тому дай доляра.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. Український Клюб Поступовий, від. 70, відбудуться у вівторок, 17. травня, в годині 7:30 вечором, в салі під ч. 386 Джанстон Евеню. Проситься всіх прийти в означений час, бо є важні точки до обговорення у справі нашого ювилею, а також інші справи. Звертаємо увагу довгуючим членам, щоб якнайскорше вирівняли свої вкладки. — В. Кушнір, рек. секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Звичайні місячні збори Бр. Сош. св. Духа, від. 237, не відбулися 15. травня, як було проголошено, бо галя була занято. Збори натомсць відбудуться у четвер, 19. травня, в год. 8. вечором, в У. Н. Домі. На тих зборах повинен бути приявний кожний член, бо будеться рішати справа, котра нас усіх повинна інтересувати. На зборах будеться роздавати дивіденду чеками, котрі на днях прийшли від У. Н. Союзу. Тепер проголошена кампанія за новими членами до У. Н. Союзі. Тож приходіть на ті збори та приводіть нових кандидатів. Хто приведе кандидата, той дістане нагороду. — Уряд.

З ДНЯ

БОЛЬШЕВИЦЬКІ МІРИ.

Чи пригадуєте собі, добрі люди, як минулого року большевицькі „УЩВісти" лаяли делеґатів У. Н. Союзу за те, що вони, мовляв, на конвенції у Вашингтоні бавилися на бенкетах, немов які буржуї? Гей, гей. Таке писали тоді „УЩВісти", що нам, які сиділи вдома, аж заздрісно було. Здавалося, що наші делеґати щонайменше у фраках та лякерових черевиках разом за стіл з Рокефелерами, Фордами, Морґанами й іншими капіталістичними кровопийцями засідали і, наївшись та напившись, ліктями на стіл поспиравшись, наче дуки козацькі, тягнули українських пісень так, що аж американська столиця дрижала. „УЩВісти" сердечно лютились тоді і членам У. Н. Союзу, вказуючи пальцем, говорили: „Чи бачите, союзовці молодці, яку чудасію ваші делеґати за ваші гроші завели? Бавляться з буржуями, а вам тільки тече слинка".

І гірко нам, що сиділи вдома, з приводу того стало. І лють велика, наче гадюка, оповила наше серце. Правду говорять „УЩВісти", думали ми собі. Не слід нашим делеґатам бісурманитись і за нашіж таки гроші пошиватися в буржуї.

А ТЕПЕР?

Та минув рік і тепер ми читаємо в „УЩВістях" з 9. травня ц. р., як то бенкетували на їхньому бенкеті, в часі їхньої конвенції, таки їхні правовірні „товариші". Ось що пишуть „УЩВісти" про свій бенкет і про свою конвенцію: „Сема година. Всі спішать до Вілієм Пен готелю, де має відбутись банкет. Сема тридцять, дверник відчиняє двері великої залі. Делеґати за порядком входять. Сотні їх, але можна помітити, що це армія дисциплінованих, інтелегентних орденівців. Столи приготовані, прикрашені цвітами. Групами стоять послугувачі (вертри), немов сторожі порядку".

А наївшись і напившись та ліктями об стіл поспиравшись, наші „товариші" ось що почали робити: „Декотрі делеґати повільні. Молодь своє робить, розсуває столи — гуляє. За хвилину столів нема, молодь гуляє, а за нею і старі підтягають, але марно, молодого не переможеш... Орхестр грає, але руські товариші пішли козачка. В одному кінці сходяться руські, українські і польські делеґати. Прилучуються і мадяри. Пробують козачка, але куди їм".

ОТСЕ „ПРОЛЕТАРСЬКА" ЗАБАВА.

Прочитавши це, нам (себто тим, що сиділи вдома) знов слина потекла й оскомина стала. Та заразом, нагадавши про те, що писали „УЩВісти" про нашу конвенцію, лють велика, наче гадюка, оповила серце і ми, собі подумали: „А трясця вашій матері, „товариші". То ви лаяли наших делеґатів за те, що вони пішли до порядного готелю, що бавилися і танцювали. А тепер ви, сякі-такі сини, точнісінько те саме робите, та ще й хвалитеся тим? То наші делеґати, за вашою порадою, мали йти десь до якоїсь кучі? А ви, що то величаєте себе „приятелями бідних" і зачисляєте себе до „пролетарів", претесь до першорядного готелю в місті? Сідаєте за стіл, накритий квітами? Маєте біля себе „вейтрів", що вас обслугують? Маєте музику, що вам приграє? Гуляєте? Співаєте? То те все вам, пролетарям, можна, а нашим делеґатам ні? А трясця на вас, ви, пролетарські дурисвіти".

ЯКИЙ УСПІХ?

Наші делеґати, коли навіть ішли до гарного готелю на бенкет, то мали крім особистої приємности на увазі також і національну ціль. Вони спросили високих американських провідників і представляли їм українську справу. На українськім бенкеті, що його влаштовували делеґати У. Н. Союзу, були американські сенатори й конґресмени, які наочно переконувалися про наш національний рух.

А що зробили „товариші"?

Те зробили, що московська влада цілий час з українцями робить: українське народне мистецтво вони віддавали москалям. „Орхестр грає, але руські пішли козачка", безстидно пишуть „УЩВісти". Начебто козачок був „руським" танцем. А мадярські, польські й інші делеґати дивилися на те й приплескували в долоні...

Ось такий був „успіх" конвенції „товаришів". І про це сміє так безсоромно писати газета, що називає себе „українською".

КОМУНІЗМ І ФАШИЗМ

Отсе вийшло чергове число „Ди Контемпорарі Роша", за квітень—липень, видаване в Лондоні під редакцією відомого англійського журналіста Лансельота Лотона. В редакційній статті Лотон кілька разів симпатично споминає і про українські визвольні змагання. Також у чергових статтях є часті згадки про Україну.

Та ми хочемо звернути особливу увагу на статтю професора университету Гіршова, під заголовком „Комунізм і фашизм".

Проф. Гіршов, здеклярований демократ, пише таке: „Коли ми себе запитаємо, що є причиною такого загального і поширеного упадку демократії, відповідь буде та, що демократія занепала через свої власні недомагання. Не звертаючи уваги на свої добрі теоретичні заслуги, які, разом узявши, вистарчають, щоб з неї зробити найкраще правління, знане людям, демократія не дописала через те, що вона не всилі була вдержати порядку; впроваджувати справедливість; вистерігатися продажности; осягати скорі рішення й акцію; формулувати ясну і суцільну політику. Вона всюди була розділена на групи; спаралізована партійними конфліктами; викривлювана безжальними демагогами, здеморалізована персональними і гуртовими інтересами. А передівсім у кожнім краю її підкопав соціялізм, який, хоч ніби обіцює їй поміч і заведення її засад, то фактично знищив її в самих основах. Бо демократія потребує єдности в народі в той час, коли соціялізм проголошує клясову війну. Демократія проголошує свободу в той час, коли соціялізм накидає „рівність", яка нищить свободу; демократія проголошує право власности в той час, коли соціялізм прямує до вивласнення землевласників і капіталістів; демократія є втіленням розсудку в політиці в той час, коли соціялізм є раціоналізацією грабіжу".

Далі проф. Гіршов говорить, що соціялізм є дуже подібний до комунізму, а в практичному житті легко переходить у комунізм. Фактично дехто називає комунізм „соціялізмом, який має відвагу отверто висказати свої переконання". А комунізм проф. Гіршов називає найбільшим ворогом демократії. Він каже:

„Комунізм є найбільшим ворогом демократії. Це був комунізм Леніна і Троцького, що повалив несправну російську демократію Керенського в 1917 р. Це був комунізм під проводом Карла Лібкнехта і Рози Люксембург, що загрожував німецькій республиці в 1919 р. Комунізм усюди є тим чинником, що хоче підкопати народній уряд, викорінити установлену релігію, сконфіскувати приватну власність, змести аристократію й буржуазію і завести диктатуру злочинної кляси... Фашизм є природним і невідкличним протиділанням проти загрози цього революційного і безпощадного комунізму. А тому, що голоси для комунізму нічого не означають; тому, що вони все звертаються до сили, тому теж сила є одиноким способом, що може відбити їх напади. В кожнім краю, в якім комунізм діє, фашизм (без огляду на те, яким іменем ми його не називали) є посередним продуктом комунізму. В Італії ніхто не був би чув про Мусолінія, якби не анархія і насилля комуністичних (і синдикалістичних) революціонерів у 1919—22 роках, перед якими демократичний уряд Факти і Джолітія були безборонні і безсилі. Подібне в Німеччині: це була немічність ваймарської адміністрації, вкупі із зростаючою безличністю комуністичної партії, піддержуваної Москвою, що стали джерелом успіхів гітлерівського руху в 1933".

Далі автор обговорює ріжниці між фашизмом і комунізмом. Він каже, що фашизм і комунізм є дуже подібні в своїх методах. Але тільки в методах. В своїх ідеольогіях вони цілковито ріжняться. Він каже:

1) Комунізм є космополітичний (всесвітній), інтернаціональний, протинаціональний. Його найважнішим кличем є „робітники всіх країв, єднайтеся". Зате фашизм є цілковито національний. У кожнім краю, де він повстає, — в Італії, Німеччині, Еспанії, Британії — він має своєрідні форми, вирішені місцевими відносинами. 2) Комунізм був домінований ренеґатами-жидами, такими як Маркс, Енгельс, Троцький, Беля Кун — людьми, страшними в своїй ненависті і кривавій жорстокості. Фашизм, натомісць, є цілковито антисемітський. Він є фанатичний і ірраціональний не лиш у відношенні до жидів-ренеґатів, але й у відношенні до великої більшости, що є твереза, льояльна і що творить виразно корисне громадян у тих державах, з яких вони зробили собі захист. 3) Комунізм є цілковито протирелігійний і гірко ворожий супроти всякої релігії. Він глумливо називає релігію „опієм народу"; фашизм є охочий приходити до порозуміння з релігією. Мусолінійський конкордат з Ватиканом є мистецьким потягом дипльоматії. Ген. Франко є приміром у своїй побожности. Навіть Гітлер радо жив би в згоді з протестантизмом і католицизмом, якби вони хотіли його слухати. 4) Комунізм є матеріялістичний; фашизм вихвалює і славословить минуле та творить історію своїм дорогоказом. 6) Комунізм відкидає родину і відноситься до родини з погордою; фашизм уважає родину як основу для держави і послідовно старається закріпити святість подружого життя. 7) Комунізм уважає державу як переходове явище: коли пролетарський рай буде осягнений, „держава зникне"; фашизм, натомісць, уважає національну державу найвищою і скінченою формою суспільної орґанізації. Вона є „тотальною", це є панівною понад усі інші згуртування".

Як було зазначено на початку, проф. Гіршов не любить фашизму й остерігає перед ним англійців. Та всетаки, обговорюючи його потребу, говорить так: „Як довго є неможливим для консервативного кандидата через комуністичне зухвальство мати мітинґ у робітничій дільниці; як довго підбурена Москвою юрба накидається в розбишацький спосіб на всякі вуличні походи, які не є одобрені Третім Інтернаціоналом; як довго фундаментальні засади свободи слова і руху є заборонені комуністичними диктаторами, і вкінці як довго демократичні уряди відмовляються обороняти ті права — так довго фашизм буде стихійно зростати. Коротко кажучи, як довго можливим є сер Стафорд Крипс (комуністичний провідник в Англії. — Ред.), так довго є сер Освальд Мозлі (провідник фашистів в Англії. — Ред.) невідкличний, а можна сказати — необхідний.

Подаємо ці гадки англійського демократа з тим, що робити критичні завваги на адресу демократії (як це також і ми робимо), не означає „валити демократію й іти до диктатури", як це нам закидають большевицькі й соціялістичні демагоги. Це тільки значить охороняти демократію від таких помилок, які невідкличні ведуть її до погуби.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Для Лемківщини.

Заходами товариства Запорозька Січ, від. 75 У. Н. Союзу, відбудеться в неділю, 12. червня, величавий пікнік, з якого дохід буде висланий на допомогу поширенню просвіти на Лемківщині. Думаємо, що це така гарна ціль, що всі наші орґанізації її щиро підіпруть і здержаться в той день від інших імпрез. Попре цю справу і наше громадянство, бо тут іде про ратування Рідної Землі. Пікнік відбудеться в Рузвелт Парку. Точніше про це подасться пізніше в оголошенню у „Свободі".

За Комітет: **С. Михайлюк, В. Тарас, І. Слупецький.**

ОЗОН ПАРК, Н. Й.

Свято Шевченка.

Заходом злучених організацій з Озон Парку і Джемейки влаштовано 20. березня свято в честь Тараса Шевченка. В тому святі взяли участь такі організації: Союз Українок, від. 18 з Джемейки; бр. св. Юрія, від. 160 У. Н. Союзу, теж з Джемейки; а з Озон Парку: Союз Українок, від. 35; тов. „Вільна Україна", від. 200 У. Н. С., і Громадянський Клюб. Свято відбулося взірцево, програма була багата. Всі точки: хорові співи, деклямації старших і шкільної дітвори та музичні точки були виконані по мистецьки. Відчити, англійською й українською мовою, були цікаві і їх публика вислухала з найбільшим заінтересуванням. Чистого приходу було $49.60. Його розділено по рівній части: на українську школу з Озон Парку й український відділ в Колумбійськім университеті. Гроші вислано через Обєднання.

Комітет.

Не захланний.

Пане, я тут не хочу робити скандалу, але позвольте зо мною на коридор, то вас так лусну, що...

— О, о, аби ви мені обіцяли десять разів у лице, то таки не піду!

ВІДОЗВА ДО ВИХОДЦІВ З РАДЕХІВЩИНИ!

Допоможім нашій національній твердині в Радехові, нашій — Рідній Школі. Вже 10 років удержується вона добровільними жертвами свідомого громадянства Радехівщини. Має вона вже 7 кляс. Є споре число учнів. І є 5 учительських сил, що перетяжені працею і недоплачувані за свої труди.

Знаємо з української преси і з листів, що діється в Радехівщині і як там тяжко живеться нашому народові. Знаємо, що польська влада намагається нанести смертний удар усьому народньому життю в повіті. Ось те одно повинно заставити українців в Америці, а в першу чергу тих, що вийшли з Радехівщини, щоб орґанізувати тут більшу матеріяльну поміч Радехівщині, а в першу чергу — Рідній Школі.

Жертви можна слати до краю через „Обєднання", або просто до товариства „Рідна Школа" в Радехові, або до комітету в Шікаґо, до якого входять: Софія Шкраба, предсідниця; Марія Шевчук, фінансова секретарка; Анна Древницька, касієрка (836 Maplewood, Chicago, Ill.).

Дарма.

— Я цій пані дав би 40 літ.
— Дарма, вона не візьме!

Добра нагода.

Лілі: Вчора сіла я на свіжо вимальовану лавку. Мій муж не мав іншої ради, лиш мусів купити мені новий одяг.

Іра: Скажи мені, будь ласка, але швидко, де ця лавка?

СВІТ В ОБРАЗКАХ

ТРАГІЧНА МАТИ.

Пані Г. Колен, котрої дитина дістала на оці пістряка (рака). Лікарі заявили, що дитині треба винята око або дитина помре до двох літ. Ця мати рішилася на операцію й дитині вже винято ліве око. На образку мати дитини в середині.

ПРОТОКОЛ

З РІЧНИХ НАРАД ВИКОННОГО КОМІТЕТУ ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

Наради відбулися в суботу, 18-го грудня 1937 р., в Джерзі Ситі, Н. Дж., в домі під ч. 83 вул. Гренд.

(8)

Можливо, що до нечитання нашої молоді причиняється і українська школа. Ходячи до української школи, молодь ходить також до американської і порівнює обі школи. На один бік має школу, котра чиста, прикрашена відповідно до років учнів, має „вирозумілих учителів" і т. д. А в українській школі звичайно темно, порох, бруд, нема прикрас, а вчителі перемучені іншими роботами, які мусять виконувати крім учительства, а ще дотого не знають англійської мови. І тут молодь примушена вчитати суху історію, чи географію. Скільки разів учитель говорить про якусь українську річ, котрої дитина ніколи не бачила і не побачить, бо в Америці її нема? Чомуж учитель хоч не покаже знимки тої річи? Пригадую собі, коли я була на одній такій лекції, вчитель старався познайомити дітей зо словом „пліт" і ніяк не міг їм дати доброго пояснення. Аж на другий тиждень приніс знимку, на котрій був пліт. Аж тоді діти знали, що то таке пліт, як він виглядає, і напевно ніколи не забудуть, що те слово значить. Чому не прикрашують шкільної кімнати що місяця відповідними сценами з життя дітвори, зробленими цею дітворою? Чому не передплачують для дітей хоч один з тих багатьох дитячих журналів, котрі виходять спеціяльно для неї? Чому нема легких книжок, написаних спеціяльно для дітей? Чи не правда, що з тих усіх дітей, котрі ходили до української школи, навіть 1% тепер не читає і не пише по українськи і страшенно калічить українську мову? Так, як один хлопчик раз сказав до батька: „Так, ви можете мене примусити ходити до тої школи, але не можете примусити мене, щоб я любив там ходити!"

Щодо мови. Скільки з наших родичів стараються говорити чисто і гарно по українськи? Скільки з них старається виправляти мову? Коли вони говорять вдома мішанною, то й діти таксамо говорять. Чому родичі не вчаться також і по англійськи? Тепер нагод є досить, бо школи всюди отворені й наука даром, тільки треба охоти.

Як хтось з молоді деколи випадково скаже щось по українськи, що звучить смішно, то старші сміються з молоді, або кажуть їй, що то є „кют". Потому та молодь умисно так говорить, щоб дати старшим нагоду насміятися. Але таке не навчить її правильно говорити.

Що робить молодь з вільним часом? Які „гобіс" вона має? Не має, бо не має дозволу. Коли має „гобі", і при тім витинає щось або наліплює, то чи не говориться їй, що „з того хліба не буде їсти" і хай усе до кошика викине? Не думають, що з таких „гобіс" часто виходить постійна праця, що таке „гобі" дає людині змогу проявити свої спосібности. Навіть наш президент Рузвелт має „гобіс", бо збирає марки і читає детективні повісти.

Ще одна причина в тому, що діти не мають прикладу. Чують вони про здібність українських людей. Як то в краю вечорами виробляють чудові мистецькі річи, вишивки, деревляні різьби, ганчарство і т. д. А чому старші тут в Америці не виробляють тих річей? Чи наші хати або Народні Доми є збудовані в українськім стилі? Чи хоч у середині одекоровано їх в українськім стилі? Чи є українські меблі, лавки, столи, килими, різьби, українські вишивки? Чомуж чужинці більше цінять і цікавляться нашим мистецтвом, ніж ми самі? Ми хвалимося цим усім, але не багато студіюємо і не багато знаємо.

Чому нема по українських центрах так званих „воркшопс" (робітень), де діти або родичі моглиб виробляти річи українського мистецтва?

Так воно і зо спортом. Скільки літ перейшло від часу, як наші діти почали займатися спортом, а старше покоління не цікавилося спортом. Старші навіть остерігали дітей щодо участи у спорті. Аж тепер зацікавились. І чому? Чи тому, що спорт корисний для молоді, що він здоровий і фізично будує молодь та вчить її „спортменства", чи тому, що це добра пропаґанда для української справи?

Таксамо з музикою. Старші цікавляться музикою лише тоді, як вона є українська (і нею не все!) Коли дають нагоду дітям учитися грати чи співати то чи тому, що та дитина любить це робити? Або може, що це придасться дитині, що буде культурніша? Вимагають лише, щоб якнайскорше могла заграти, скажім, „Взяв би я бандуру" або „коломийку" і вже велике досягнення! Знаю випадки, де родичі сваряться з учителями музики, щоб вони вчили їх грати лиш українській пісні. Як на концерті скрипак, або скрипачка, чи піяністка, чи співачка відіграє якусь клясичну пісню, то чи не чути нарікань? Чи не встають з крісла і не ходять по салі? Деж тоді їх інтерес до музики? Чомуж, як хтось вийде на сцену і якнебудь змолотить „Бандуру", то аж саля трясеться від оплесків? Візьмім наші радіові програми. Деколи на них виступають добрі музиканти або співаки. Більше разів чуємо таку музику, що аж стидно, але ми нічого проти цього не робимо. Як тільки воно українське, то добре... Бо наша фільософія така, що все те, що українське, то не може бути зле. Чому нема в нас засади, котра вимагає, що все, що ми робимо, має бути добре? Чи спів, чи танці, чи декламації, чи писання — все! Вони повинні бути якнайліпші. А як ними не є, то треба так сказати, а не самих себе дурити, що це добре.

Таксамо можна легко дізнатися, чому молодь не йде до театру. Як маленьких дітей, тягнено нас туди примусово і змушувано сидіти довгі години й дивитися на українську виставу, котрої ми не розуміли — ні мови, ні дії. Навіть, як ми вже виросли, то були примушені ходити на вистави, які все слабо приготовлені. Сценерія та сама, костюми ті самі, песи ті самі і все про старокрайове життя. Не бачимо ніколи вистави, яка представлялаб наше тутешне життя, яка була би зрозуміліша для нашої молоді. Чуємо багато про українські драматичні гуртки в краю, але не бачимо, щоб в Америці наші гуртки старалися досягнути досконалости.

(Далі буде).

ПІДПИСУЮТЬ КОНТРАКТ ПРО КУЛАЧНУ БОРОТЬБУ.

Джов Луіс (наліво), чемпіон боксерства великої ваги, готовиться підписати контракт про боротьбу на кулаки з Максом Шмелінґом (на правій стороні), німецьким боксером і бувшим чемпіоном. Сцена мала місце в канцелярії Нюйорської Стейтової Атлетичної Комісії, від котрої при контракті був ґенерал-майор Джан Філен, предсідник (на образку в середині між борцями). Боротьба має відбутися в Ню Йорку 22. травня.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ГЕМТРЕМК, МІШ.

На боротьбу.

Члени 4. від. ОДВУ виасиґнували з каси $15 на визвольну боротьбу, а крім того зложили: І. Заблоцький $2; по $1: Н.Н., Н. Стахів, М. Чубка, О. Курочка. Разом $21, які переслано до централі ОДВУ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

З протестаційного віча.

На протестаційному вічу, яке відбулося 20. березня, зложили на визвольну боротьбу по $5: С. Хомяк, М. Павлюк, Р. Слободян, М. Пасічник, А. Рейтар, К. Коблан, В. Хома; по $3: Стефанія Галичин, П. Остапчук, Й. Халупа; по $2: Б. Бучак, о. д-р В. Клодницький, о. Дяків, І. Гусар, Г. Козак, М. Матяк, В. Васильків, П. Грицишин, Г. Махінка, М. Гринишак, В. Борищук, Б. Гірчиця, М. Глуханик, В. Вовк, Ю. Швець, Т. Боднар, Й. Кицко, К. Галушка, пані Гинда, В. Буката, Й. Буката, Т. Велигорський, В. Ярема, П. Яценяк М. Бакуненко, О. Березівський, К. Пілат, І. Данилович, М. Ярема, С. Кізима; по $1: П. Копцюх, Яворський, пані Козак, Д. Фенканин, М. Любинець, В. Бутковський, В. Осадчук, П. Відземок, В. Вакулінський, Н. Яцентий, Л. Горман, В. Чорномаз, А. Лесняк, В. Костів, П. Бакуменко, Д. Юрів, Юстина Гарцула, А. Федорчак, М. Варніцька, пані Ґой, П. Ґут, А. Мудровський, М. Хащевський, М. Павлусь, Юлія Юревич, С. Сайко, Параня Підлуська, Г. Маньківський, П. Слободзян, Д. Мотуз, В. Лісковнч, П. Ковадло, І. Петрів, пастор А. Куман, В. Ткач, Ч. Слободюк, С. Рудий, Г. Стахура, С. Савчин, А. Будник, Н. Яворський, П. Ковальчук, А. Вандович, М. Ґалінович, В. Юрків, Й. Куйбіда, П. Соколовський, М. Соколовський, Д. Горбач, Данилевич, О. Комар, Іван Тарнавський, І. Мечник, І. Соколовський, Г. Попаца, А. Молодович, Т. Рудий, П. Сташко, С. Наконечний, В. Бродський, І. Шафран, І. Клок, Ольга Онищук, Емілія Онищук, Т. Чечій, В. Матвіяс, Олена Бучак, О. Ґаньошин, А. Припхан, панна М. Припхав, М. Сурович, І. Дацковський, С. Зелінський, І. Голубович, Л. Бабяк, М. Вовчук, А. Сурма, П. Урбанський, І. Пілат, М. Вовчко, І. Ладичка, С. Воробець, Г. Відземок, Г. Бардаль, С. Фера, П. Буката, панна Горинь, А. Соболь, І. Мохналь, М. Шумейко, Шарий, Ю. Корнас, О. Лисак, І. Лисак, С. Карман, І. Мудровський, В. Салабун, С. Пилипишин, С. Крушельницький, А. Угрин, М. Бубній, Й. Ошуст, М. Кравчук, панна Федірко, П. Довжинський, С. Третяк, А. Кулич. Разом $247.98. Один доляр без подання імени.

Лесь Сисин, Степан Бутковський, секретарі віча.

ВІЛМІНҐТОН, ДЕЛ.

На Рідну Школу.

В день Воскресення Христового наша прав. громада пішла традиційним шляхом і зібрала жертви на писанку для Рідного Краю. Отець Палій того дня виголосив до людей проповідь і попросив, щоб вони зложили датки на Рідний Край. Збіркою занялися члени 35. від. ОДВУ Іван Шведа й Іван Гринишин. Зібрано $10.70, які вислано через Обєднання: $5 на Рідну Школу і $5.70 на визвольну боротьбу.

Управа від. ОДВУ ч. 35.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Писанка на Рідну Школу.

Підчас Великодніх Свят вірні при укр. прав. церкві зложили на Рідну Школу $6.35, які переслано через Обєднання на призначену ціль.

І. Д.

НА ВИД КОРОВЯЧОЇ КРОВИ ДІСТАЛА НЕРВОВИЙ НАПАД.

Одна молода, загониста власниця люксусового авта в Торіно пережила недавно в Римі незвичайну пригоду. Вона їхала дуже необережно одною зв улиць Риму. Хоч вона знала добре автомобілеві приписи, всеж таки тнала вулицями своїм автом і не спинювала теж швидкости на перехрестях вулиць.

На однім перехресті зовсім несподівано виїхав з бічниці наколесник, який зачіпив колесом за болотник. Наколесник упав у цій же хвилині на землю і до нього підбігли кілька прохожих. Одначе його ніхто не рухав, бо всі думали, що мають перд собою трупа. Цей здогад потверджувала калабаня крови, яка розлилася по вулиці.

Загониста автомобілістка затримала авто, зіскочила з нього і пібігла до своєї жертви. Але коли побачила на вулиці кров, вибухла спазматичним сміхом і впала на вулицю у судорогах. Негайно надбіг поліцай, який замісць арештувати вбивницю мусів покликати до неї лікаря. Одночасно повідомив він судово-лікарську комісію, яка мала ствердити причину смерти і ситуацію цілої події. Коли лікар преїхав, він запримітив, що жертва випадку починає рухатися, що підноситься. І справді „жертва катастрофи" позбиралася й почала натирати потовчені місця. Коли прохожі побачили несподіване міли здива, потім вибухли сміхом.

Звідки взялася калабаня крови?

Це питання, яке всі ставили, вияснив сам пошкодований. Він був різницьким помічником і віз із собою 8 літрів коровячої крови, яка підчас зудару вилилася йому на вулицю. Таким чином ціла катастрофа, яка заповідалася трагічно, закінчилася весело, але одночасно стала вона знаменитою пересторогою і наукою набудуче ля загонистої і необережної автомобілістки, яка ще до того мусітиме станути перед судом за необережну їзду.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 252, відбудуться в неділю, 22. травня, в годині 12:30, в парохіяльній гали, 1944 Ірі вул. Проситься всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до вирішення. Члени, котрі довгують до Союзу, мають заплатити свої вкладки на цих зборах, бо хто не заплатить, той буде суспендований. — І. Магас, предс.; Н. Батюк, фін. секр.; П. Хомин, рек. секр.; А. Баґрій, кас.

ДЖАНСТАВН, ПА. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 11, відбудуться дня 22. травня 1938., в 1. годині, на Вудвіл ул., у домі Цюпака (коло церкви). Проситься всіх членів прийти на ці збори і вирівняти свої залеглости, бо в противнім разі уряд буде примушений суспендувати таких членів, бо з домашньої каси гроші вичерпуються, отже не буде можливо за таких членів висилати їх вкладок до гол. уряду більше як два місяці. На цих зборах будуть важні наради і справоздання контр. комісії. Проситься всіх прийти, як один. — Мих. Макар, предс.; Теодор Волощук, секр.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(156)

Тарзан обернувся в хижого звіра і жбурляв кавуру на всі боки, щоб добитися до трону Кавандаванди. Та тому саме, що він перся до середини, а не до дверей і до втечі, це баламутило й бентежило кавуру. Це не чоловік, але демон — думали вони собі і ще більший жах находив на них. А Тарзан думав лиш одне: „Чи я вспію її врятувати, чи може вже запізно?"

Та на щастя, Кавандаванда, побачивши великий заколот, спинився на хвилю і почав дивитися довкруги. Він не знав нічого про Тарзана, а думав, що юрба перелякалася летунів і Джейн, яку навіть він сам тепер уважав чарівницею. „Треба скоро дати їм доказ моєї відваги і вбити ту чарівницю", думав він собі. Схопивши Джейн за волосся, він вимірив у неї ножа.

Ще маленька хвилинка, а шляхотне серце Джейн було би прошите ножем Кавандаванди. На щастя, Тарзан цей раз знов прибув на рятунок у сам час. Побачивши це, він миттю вирвар лука і стрілу від одного дикуна і блискавкою напнявши її на тятиву, пустив її в напрямі Кавандаванди. Стріла миттю спаралізувала Кавандаванду, прошивши його груди.

З усіх сторін роздався дикий окрик кавуру. Вони всі стояли хвилю мов закаменілі. Ніхто з них не вірив, що Кавандаванда може бути вбитий. Та один з них підняв спису і, розмахнувшись нею, пустив її в напрямі Тарзана. Тарзан не бачив того. Серед найбільшої небезпеки він прискочив до своєї любої дружини і з великим щастям в очах стискав її руки.

Добра рада.

Гімельштайн молиться в божниці. Гойдається, ґестикулює щораз більше, врешті в екстазі починає кричати і гатити кулаками по пульпіті.

Сусід напоминає його:

— Не кричи так до Пана Бога, бо Пан Біг не глухий!